

IZ MODERNE POLJSKE LIRIKE

Poljski pesniki v našem izboru ne predstavljajo kake generacije ali organizirane literarne smeri. So samo najvidnejša imena v struji tistih sodobnih poljskih pesnikov, ki jih družijo nemirna in iskrena želja po tem, da bi njihova poezija vsebinsko kakor oblikovno ujela korak s časom in svetom izven domačih meja in bila — kot se temu pravi — »moderna«.

Julian Przyboś (rojen leta 1901) velja za najbolj nadarjenega predstavnika skupine poljskih avantgardistov iz dvajsetih let tega stoletja in gorečega zagovornika pesniškega novotarstva, ki je oznanjalo prelom s tradicijo in skušalo vpeljati v pesništvo z novo vsebino (mesto, množice, civilizacija) tudi novo metaforiko. Przyboša so večkrat napadali, da je nelogičen in nerazumljiv artist, a to je pri njegovi poeziji le zunanji videz; metafore, ki apelirajo bolj na bralčevo intuicijo kot razum, ob skrbnem branju spregovore logično in odkrijejo v Przybošu temperamentnega, celo globoko angažiranega pesnika. Przyboševa poezija se je od prve zbirke *Vijaki* (1925) do današnjih dni motivno razraščala in večkrat na pesniku lasten način spregovorila o problemih našega časa in sveta.

Julian Przyboś je bil po vojni prvi predsednik Zveze poljskih pisateljev, potem pa je kot poljski poslanik nekaj let živel v Švici. Je odličen esejist in zagovornik sodobnega slikarstva, še zmeraj vzor marsikateremu mlademu pesniku, predvsem pa tudi ob novejših pesniških tokovih kot pesnik še zmeraj živ in vidno zapisan v poljsko književnost.

Adam Ważyk (rojen leta 1905) je pesnik, ki ima za seboj pisano razvojno pot. V začetku je bil sopotnik avantgardistov (prvo pesniško zbirko *Semaforji* je izdal leta 1924), nato je že po nekaj letih za daljši čas opustil poezijo in se posvetil prozi, se spet vrnil k pesništvu v drugi svetovni vojni, ko se je skupaj s I. poljsko armado boril na vzhodni fronti, bil po vojni vnet zagovornik socialističnega realizma, kritik, teoretik in urednik — in leta 1955 je bila njegova ostra »*Pesnitev za odrasle*« ena prvih lastovk po krizi, ki jo je doživljala poljska književnost od leta 1949. To pesnitev, ki je zbudila veliko polemik, priznanj in kritik, so prevedli v več deželah in tudi za naš izbor smo izbrali iz nje dva fragmenta.

Mieczysław Jastrun (rojen leta 1905), pesnik refleksivno-filozofske narave, je pomembno ime v sodobni poljski liriki, pa tudi v esejistiki, kritiki in prevodni književnosti. Sloves si je pridobil predvsem s pesniškimi zbirkami in biografijami poljskih pesniških velikanov Mickiewicza, Słowackega in Kochanowskega pa tudi s kritičnimi in polemičnimi nastopi. Njegovo pisanje je angažirano v zlahtnem pomenu te besede, je obsodba domačega predvojnega zla in fašističnega zla v vojni, ki jo je Jastrun doživljal v nesrečni Varšavi — pa tudi lirični spev od mrtvih vstali domovini, ljubezni in poljski govoric.

Jastrun je bil v povojnem času dvakrat pri nas kot delegat Zveze poljskih pisateljev in poznamo ga tudi iz prevoda njegove knjige o Mickiewiczu.

Czesław Miłosz (rojen leta 1911) je najvidnejši sodobni poljski pesnik — emigrant, čigar talent priznavajo enako doma kakor v tujini. Emigriral je potem, ko je bil od leta 1945—1950 poljski kulturni atašé v New Yorku in so se

razmere doma tako zožile, da so mu postale pretesne. Danes živi v Parizu, sodeluje pri tamkajšnji poljski reviji »Kultura«, objavlja pesniške zbirke, prozo in eseje in slovi kot razgledan esejist in globok pesnik. Njegova poezija je še izpred vojne, ko je začel v Vilnu objavljati prve verze, polna občutja tragičnosti stoletja.

Tadeusz Różewicz (rojen leta 1921), kot človek skromen in najrajši odmaknjen od literarnega hrupa, je najvidnejši predstavnik pesniškega rodu, ki je nastopil po drugi svetovni vojni. Njegova lirika — vsaj tista iz prvih zbirk — je pretresljiva obtožba strahot vojne, ki jo je moralno silno občutljivi pesnik sam doživel v vsej njeni brutalnosti. Še danes se Różewicz pogosto vrača k tem temam. Oblikovno je sicer izšel iz medvojne poljske avantgarde, vendar mu je bila njena zapuščina samo začetna opora; Różewicz je našel svoj lastni pesniški jezik, ki je skop, skoraj brez metafor in na videz prozaičen, a vendar sugestiven kot govorica malokaterrega sodobnega pesnika. Prevedli so ga že v več jezikov.

Lojze Krakar

GLOSE IN KOMENTARJI

ZLODEJ NA STENI

Tudi v glosah in člankih, ki so sicer bili spočeti z dobro namero, večkrat prebiramo razne misli, ob katerih se je prav za trenutek pomuditi, saj takšne, kakršne so, vnašajo marsikdaj v naše kulturno življenje cenena ali vsaj dvomljiva gesla. Nedavno je (Igor?) Torkar v glosi *Pozdrav humorju in satiri* (TT, 22. februarja 1961) zapisal v prvem odstavku tole: »Naj povem kar pri priliki: ne gre mi za ocenjevanje »Časopisnih stihov«. Niti za »neljubo profesorsko poučevanje«, kot pravi v svojih Pojasnilih Menart, niti za hvajljenje, niti za »krvavo razčvetverjenje«. To poslednje s sumljivimi užitki z užitkom »opravlja« na Slovenskem posebna zvrst literata, ki mu pravimo kritik. Torej: kar je kritikovega, kritiku!»

Torej hudič je znova naslikan na steno. Ubogi slovenski literat, ki ga tak monstrum zagrabi s svojimi kleščami in ga potem neusmiljeno počasi in blodno uživajoč razčvetveri zgolj zato, da bi potešil svojo slo po krvi. Pravzaprav pa je ta zgodba o razčvetverjenju zelo stara in že v Stritarjevih časih je beseda kritika budila neprijetne asociacije na kri, krivico, kriminal. Novo je tedaj le ponavljanje te zaprašene zgodbe, pri čemer velja dodati, da je vsaka nova inačica povesti o grdi kritiki neprimerno bolj dolgočasna, kot pa je bila prejšnja. Nekaj pa je le čudnega v tem ponavljajočem se motivu. Krvavo razčvetverjeni pisec tudi potem, ko je bil nad njim izvršen kritični ritual, mirno živi dalje, pesnikuje, pisateljuje, se vozi, predava in objavlja svoja nova dela, ki pa so največkrat na isti kvalitetni ravni kot poprejšnja, kar je seveda dokaz, da »krivična ocena« le ni prisilila njegove muze k molku.

Je že tako na Slovenskem, da je kritika kot določena in posebna literarna zvrst na zelo slabem glasu. Nekaj morda po svoji lastni krivdi in nekaj zaradi nejasnih in površnih predstav o vlogi in namenu literarne kritike. Toda v odklanjanju kritike nasploh, in sem spada tudi Torkarjevo mnenje, se